

ADRESSE AVSEN 1992-93

102675

Norge i nord – delelinjen

I snart 60 år har Norge ført en passiv polarpolitikk som har redusert oss fra en av verdens ledende polarnasjoner til en mini polarnasjon. Særlig i nordområdene har norsk passivitet vært stor, nesten grenseløst selvutslettende. Hele etterkrigstiden er et nesten endeløst utenrikskapitel hvor ledende norske politikere bevisst har arbeidet for å redusere norsk aktivitet i nordområdene. Det gjelder både næringsaktivitet og infrastrukturutbygging.

Hovedårsaken til denne passiviteten har vært ønsket om å bevare roen i nordområdene, og ikke skape problemer som Sovjetunionen kunne lage konflikter av. Vi hadde nærmest overlatt all aktivitet til Sovjetunionen, og som også Sovjetunionen utnyttet maksimalt. Det viser hele utviklingen siden 1920-årene.

Det er derfor nå meget prisverdig at utenriksminister Thorvald Stoltenberg sterkt engasjerer seg for nordområdene og da spesielt for Barentsregionen og den nordlige sjøruten.

Delelinjeforhandlingene i Barentshavet står som et typisk eksempel på norsk passivitet og Sovjetunionens aktivitet – eller kanskje riktigere aggressivitet. Allerede tidlig i 1970-årene fikk disse delelinjeforhandlingene et merkelig skjær, hvor partenes motiver ble lite debattert i presse og andre

Dagens innspill

Artikkelforfatter:
IVAR FYRELAND
Tidl. fylkesordfører i Sør-Trøndelag

media. Shokket ble derfor stort da den norske forhandlingsdelegasjonen høsten 1976 kom direkte fra Moskva til Stortinget med et avtaleforslag som var meget dårlig for Norge. Stortinget måtte behandle forslaget som hastesak.

I de mer enn 15 årene som nå er gått har man tidvis forsøkt å ta opp igjen nye delelinjeforhandlinger, men med dårlig resultat.

Nå – i ettertidens åpenhet – er det mange brikker som faller på plass. Det kan også være grunn til å stille spørsmål om Arne Treholts rolle eller ikke-rolle i delelinjeforhandlingene.

Nå er imidlertid delelinjeforhandlingene i gang igjen, og nå er ikke lenger Sovjetunionen forhandlingspart, men Russland. En helt ny situasjon er til stede. Vi får håpe at det nå blir en norsk forhandlingsdelegasjon som kan hevde Norges nasjonale og historiske rettigheter i nord med tyngde og kompetanse. Det burde være naturlig at Finnmark eller Landsdelsutvalget for Nord-Norge var representert og ivaretok regionens/landsdelens interesser, som er meget viktige i denne saken.

Delelinjen er først og fremst et

norsk/russisk anliggende, men sett i et EF-perspektiv berører delelinjen også Europa geografisk og folkerettslig. I hele Europa (eks. tidl. Sovjetunionen) er midtlinjeprinsippet akseptert og vel anvendt.

Nå har Russland en gylden anledning til å rette opp Sovjetunionens store «appetitt» i nordområdene, som også i sin tid medførte en ren okkupasjon og annekasjon av viktige øyområder som var regnet som norske. I dag er det nok få nordmenn – og få russere – som er klar over dette.

Viktige og tungtveiende momenter i delelinjeforhandlingene bør derfor bl.a. være følgende:

I 1929 okkuperte og annekterte Sovjetunionen Frans Josef Land, og året etter skjedde det samme med Victoriaøya, som ligger mellom Frans Josef Land og Svalbard. Begge disse områdene var oppdaget og brukt i over 60 år av nordmenn, og derfor regnet som norske. Frans Josef Land ble oppdaget av ishavsskipper Nils Rønbeck fra Hammerfest allerede i 1865, og frem til den sovjetiske annekasjonen i 1929 var øygruppen besøkt av 138 ekspedisjoner, hvorav 110 norske. Stortinget og daværende regjering

protesterte over de sovjetiske okkupasjonene og annekasjonene, og Norge har ennå ikke offisielt, formelt og reelt godkjent disse!

Norge bør nå med stor kraft reise krav om disse områdene, alternativt benytte annekasjonene som argument for at midtlinjeprinsippet blir akseptert eller lagt til grunn.

Sektorlinjeprinsippet er ikke internasjonalt alminnelig akseptert som delelinje. Sovjetunionen erklærte i 1926 enerådig og uten varsel, og uten forhandlinger, at sin sektordelelinje mot nord skulle følge den 35. lengdegrad øst. Meg bekjent har hverken Norge eller andre demokratiske nasjoner akseptert denne sektordelelinjen, som egentlig var en ren maktdemonstrasjon fra Sovjetunionen.

I tidligere forhandlinger har Sovjetunionen påberopt seg historiske forhold for sine krav om sektordelelinjen. Hva Norge har påberopt seg – eller gjort – er mer uklart, men Norges historiske og nasjonale rettigheter til Frans Josef Land og Victoriaøya burde være uomtvistelige mellom demokratiske forhandlingspartier.

Høsten 1939 angrep Sovjetunionen Finland, og dette brutale krigsangrep – vinterkrigen 1939–40 – medførte at Sovjetunionen forlangte – og tok – betydelige finske landområder, blant annet Petsamo-området i Nord-Finland som

grenset mot Norge og Barentshavet. Det er – og blir – et tankekors å tenke seg hvordan delelinjen i Barentshavet – og miljø- og sikkerhetsforhold – i dag har sett ut dersom Petsamo-området fortsatt hadde tilhørt Finland. Imidlertid har ledende russiske politikere i den senere tid reist tanken om å gi Karelen tilbake til Finland. Dette skjer vel neppe med det tidligere finske Petsamo-området, selv om området er sterkt belastet med store forurensninger, radioaktivt utstyr og enorme miljøskader.

Mange blir fort historieløse i vår tid.

Norge og Russland har nå en sjelden mulighet til et konstruktivt og positivt samarbeid i nordområdene, som er et enormt ressursområde med store miljøutfordringer. Men et slikt samarbeid må legges til grunn nasjonale geografiske grenser som alle nasjoner kan akseptere og respektere.

Den frigjøring og oppdeling av nye områder og selvstendige republikker som nå har funnet sted i tidligere Sovjetunionen, burde tilsi også nye og rettfærdige løsninger på delelinjespørsmålet i nord og i Barentshavet.

At Russland for tiden viser en steilere holdning i delelinjeforhandlingene endrer ikke Norges historiske, geografiske og næringspolitiske rettigheter i Barentshavet.